

# ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 21. У Сомбору 15. Новембра 1866. Год. VIII.

Школски Лист излази месечно дваред: сваког 15. и последнѣг, а Приятель србске младежи излази као додатак школскога Листа едаред на месец.

Цена е за оба Листа 4 ф. а за сам додатак 1 ф. 20 н. на год.

## План учения

У СОМБОРСКОЙ СРБСКОЙ ГЛАВНОЙ ОСНОВНОЙ ШКОЛИ

за мушку децу (за 186%).

(Продужено.)

### ЧЕТВРТИ РАЗРЕД.

#### I. Наука Християнска.

1. Читанѣ и толкованѣ недельних и празничних Апостола. Првога полгодия читаю се и толкую ови Апостоли: Нед. 17. „Вы есте Церкви Бога жива.“ (Коринт. зач. 183) с изводенѣм поученя о чистоти, о чуваню од неваляних примера и о богугодном животу; Нед. 18. „Сѣяй скѣдостію“ (Кор. 188) с поученѣм о добровольном подпомоганю своих ближних Бога ради. Нед. 23. „Богъ богатъ сый въ милости“ (Ефес. 220.) с поученѣм о благодати Божіой, кою задобисмо по Иисусу Христу. Нед. 24. „Христосъ есть миръ нашъ.“ (Ефес. 221) с поученѣм о плодовима благодати Божие, о духовном сазидаваню, о напредованю вѣрних у добру, и о цркви као обштини веруюћих. Нед. 25. „Молю вы азъ оузникъ о Господѣ.“ (Ефес. 224), с поученѣм о владаню достойном позива Християнског, о смерном о себи мишленю, о любавном поступаню према ближњима, о братской слози, и духовной завдници Християна међу собом. Нед. 26. „Яко чада свѣта ходите.“ (Ефес. 229), с поученѣм о томе, ко су деца светлости и по чему се познаю, с упућиванѣм на чуванѣ од дела

таме и вештбанѣ у добродетельи, правди и истини, у добром употребляваню времена, у трезвености, и мудрости Християнској, и у достойном прославляню Бога. Нед. 27. „Возмогайте о Гѣѣ.“ (Ефес. 234.) с поученѣм о борби противу греха и о постоянству у добродетельи. Нед. 28. „Благодарим Бога и Отца“ (Колос. 250), с ученѣм о Христу као правоме Богу и единой глави праве цркве свое, (у свези с 2. и 9. Чл. Символа вере) Нед. 29. „Егда Христос явится животъ вашъ“ (Колос. 257) с поученѣм о чуваню од нечистоте, срдитости, злобе, хуленя, срамних речи, и лаганя. Разлика између човека, кои се поводи за гадним желяма као скот, и онога, кои чезне за правим усавршаванѣм своим обнавляюћи се у познаваню по Богу; о братинству свию люди по Христу. Нед. 30. „Облицытеся.“ (Колос. 288) с поученѣм о милосрђу, благодати, и праштаню увреда; о любви као свези усавршаваня; о Божием миру што треба да нам се усели у сердце, о благодарности, о приманю Науке Христове и о усавршаваню у нъой. На Николь дан: „Повинуйтеся наставникомъ вашим.“ (Евр. 335) с поученѣм о почитаню учителя и свештенника, и о напредованю у добродетельи. Први дан Божића: „Егда прииде кончина лѣта,“ (Галат. 209) о том како смо ми рођенѣм Христовим задобили усиновленѣ код Бога. На Богоявление; „Явися благодать Божия всѣм чловѣкомъ.“ (Титу 302.) о цѣломудреном и праведном животу какав смо ми християни проводити дужни у надежди на вечна блага у слави Божией. — У неделю о Митару и Фарисею (Тимот. 296.) о постоянству у начелима Християнског владаня, и о користи кою добиямо учећи св. Писмо.

Другога полгодия читаю се и толкую ови Апостоли: На Нед. Сиропустну: „Нынѣ ближайшее намъ спасеніе“ с поученѣм о клоненю од обеденя, пьянства, сваке скаредности, свађе и зависти, и о томе шта значи: „обући се у Христа.“ У време великог поста толкуе се и учи напамет из посланице св. Апостола Павла к Коринтянима глава XIII. успоред с значенѣм сръбским, (види у Читанци за IV. разред стр. 18. „Любав Християнска“,) и с Еванђелском Науком о любви ка ближњима из првог страстног Евангелия. Затим глава XV. у свези с 11. и 12. Чл. Символа вере. Особито се има добро проучити од стиха 34—46, и од 46—58. — Такође има се у ово време читати и толковати Апостол што се на Опелу чита (Солун. 270) — На Цвети: „Радуйтеся всегда о

Господъ“ (Филипп. зач. 247.) о радости у Господу, о миру Божию, о поштенном мишленю и владаню. На вел. Четвртак: „Азъ пріяхъ отъ Г<sup>а</sup>“ (Коринт. 149.) с поученіем о установленю св. Евхаристіе и о достойном приправляню за св. Причешће. На вел. Суботу: „Слыцы въ Христа Иисуса крестихомся“ (Рим. зач. 91.) с поученіем о значеню нашего крштена и о помишляню да нам се као християнина валя клонити греха а живити у обновлѣнном животу по Христовой св. Науци. — На Ускрс и Спасов дан: Первое оубо слово (Дѣян. зач. 1.). Апостол Ускршњи и Спасовски чита се, преводи на Србски, доводи у свезу с Науком вере и с значеніем праздника, и по том деца приповедаю садржай тога читаня. Овако бива и са осталим историчним читаньима из дела Апостолских, као на неделю Томину, и остале до Спасова дне; на Ђурђев дан (о чудесном ослобоженю Апостола Петра из тавнице); у неделю св. Отаца I. сабора, с поученіем о дужностима духовних пастира, и о почитаню кое су овима Християни дужни отдавати. На овај начин чита се и учи и Духовски Апостол: „Егда скончавахуся дніе пятьдесятницы.“ (Дѣян. 3.)

После Духова читаю се и толкую ови Апостоли: У Нед. Свию Светихъ: „Святіи вси вѣрою.“ (Евр. 330). Нед. 2. „Слава и честь и миръ всякомъ дѣлающемъ благое.“ (Рим. 82.) с поученіем о савести по закону природном, што є уписан у срдцу човечіем. Нед. 3. „Оправдившеся вѣрою.“ (Рим. 88.) с поученіем о мирной савести, о трпеливости и ухваню Християнском. Нед. 4. „Свобождшеся ѿ грѣха.“ (Рим. 93.) о ослобоженю од греха, и о подчиненю правди и о плодовима тога подчиненя. — Нед. 6. „Имъще дарованія.“ (Рим. 100.) с поученіем о вршеню християнских добродетельи особито о делима милости духовне и телесне, о правой любви, о братолюбію, о почитаню едан другога, о паштеню у добру, о одушевленю за правду и истину, о подпомаганю служителя црквених, и о благосиляню неприятеля. — На св. Илию „Образ пріимите.“ (Іак. зач. 57.) На Преображенѣ; „Потщитеся извѣстно“ (Петр. 65). На Госпоину: „Сіе да мѣдрствѣетсѣ въ васъ“ (Филип. 208.) На Царски дан: „Всяка дѣша.“ (Рим. 111.) Ученѣ Апостола завршує се читаніем и ученіем најглавниє науке о любви християнской (из I. посланице Іоанове цела глава трећа и из четврте главе стих 7—13, и 18—21.)

Сви овде назначени Апостоли, осим оних од Ускрса до

неделѣ Свию Светих, имаю се у школи не само протолковати, него се има из њих и наука изводити, а главна изреченя уче се још и на памет.

2. Толкованѣ Евангелия понавля се по оном реду и онако као у III. разреду. Наука Евангелска утврђуе се овде и даю се упутства за християнски живот.

3. Псалтир. У правилном и лепом читаню вештаю се ученици читајући из Псалтира 16. 17. 18. и 19. катизму с разумеванѣм, и доводе у свезу науку ову са Науком вере, библ. повестима и са обредима црквеним.

4. Библичне Повести Ст. и Новог Завета све се повторе, и катихет настојвати има да ученике упозна са св. Писмом као словом и Божиим, са деловима и садржаем овога, и да им читанѣ св. Евангелия, Библије, особито Апостола и Псалтира омили, и потребом живота учини. Пошто се ово сврши, дае се деци поученѣ о св. Цркви нашој, и о превосходству њне науке; о вселенским саборима, о правом значеню призиваня светих, и почитаня св. крста, св. икона и т. д. и омили им се црква и обреди црквени; у духу кротости говорисе о другим хришћанским вероисповестима и о разлики између наше и њихове цркве у предметима вере и обреда, и доказуе се истинитост и исторично првенство Православне Цркве.

5. Наука о Св. Тайнама толкуе се обширно, особито се предузима овде изясненѣ св. Литургије. Уз то се упознаю деца са значенѣм обреда црквених, годишњих св. времена и празника; ту се учи значенѣ Божића, Богоявления, частнога поста, велике Неделѣ, Ускрса, Спасова дне и Духова, као и времена између та три празника. (види Школ. Лист 1860. и 1861.). Песме духовне на ове празнике, као и молитве и стихире за упокой толкую се и уче на памет, (види Спомоћну књигу за разјашњаванѣ цркв. појня.)

6. Из жития светих, осим оних, што се у III. разреду уче и овде понавляю, придодае се још житије: св. Евангелиста Јоана, Матея, Марка и Луке; св. Јоана Милостивог, Златоустог и Дамаскина; св. Василия Вел. и Григория Богослова; св. 40 мученика; Конст. и Елена, Апостола Петра и Павла и Майке Анђелије. —

Предаванѣ свию ових верозаконских предмета у четвртом разреду спада у дужност Катихетину, кои тога ради у IV. разреду седмично 4 часа обучавања има.

## II. Србски ъзик ѝ стварна зная.

1. Усавршаванѣ у правилном читаню с разумеванѣм и са изразом, с казиванѣм прочитаного и изводенѣм науке из онога што се чита, вештбанѣ у лепом или естетичном читаню. За читанѣ употреблюе се: „Читанка за четврти разред Србских главних училишта.“ Заради вештбана у лепом читаню употреблюю се изречения, песме и приповедке из I. одсека. Приповедке ове пошто деца прочитаю имаю их приповедати и из нѣх се изводи морална наука. Осим приповедака што се у читанци находе, зарад утврѣня у благодравности приповедаю се у овом разреду још неке приповедке и басне из Шк. Листа из Вукове збирке и из других поучних књига.

2. Ђзикословлѣ. Поученѣ о диалектима и акцентима Срб. ъзика. Сви делови говора. Промене именица, придева, заменица и глагола (по Даничићевой Граматици). О управляню падежа; о простим сложеним и скраћеним реченицама; о реченицама главним и подчинѣним. Цео овај рад практично применљива се на прочитане приповедке, које се по томе граматично разчланяваю. Найвећма се пази на то, да деца правилно србски говоре, и да умею правилно писати по среднѣм и по новом правопису.

3. Писмени саставци. Деца се вештбаю у писменом изражаваню мисли, употреблюјући неке од оних у Шк. Листу год. 1858 од 30—89. задаће. Осим тога уче написавати приповедке, описания и писма, све из круга свога посматрања; затим конте, намире, сведочбе, обвезнице, и домаће и занатлиске записнике о приманю и издаваню.

4. Стварна зная. (уз читанку, и успоред с њоме). Ученѣ стварних зная поделюе се у овом разреду на зная природописна, природословна и земљописна; на повести и животописи славних люди; на поученя о радиности и о друштву людском. — Ученѣ ово бива нешто читанѣм из II. и III. одсека читанке, а нешто разговором.

Из природописа сматраю се и разликую најпре три царства природе, и њихова пододеленя по ономе како се у трећем разреду учило. Затим се предузимаю предмети из Читанке: Коњ (33); Ласте (37); Змије (38); Бубе (39); Пчеле (40). На сваком овом предмету учи се познати дотична врста животина, а уз први и последњи говори се о неги и користи. Тако се исто уз читанѣ предмета 41. „Чокот“ говори о обделаваню винограда,

ков се ученицима и у ствари самой у пролеће показуе (саденѣ и резидба). Овде се уче и различите врсте оплеменьиваня воѣака, као прицепљиванѣ, спаянѣ, оченѣ и навлаченѣ. — О страним растиняма: пиринач, кафа, шећер, памук (43). Сунђер (44). — Уз читанѣ предмета 45—48, упознаю се ученици с најнуждним ископаемима и огревима. — Из природославля учи се: о воденой пари (49 и 50); о роси, иню, магли, облацима, киши, снегу, и тучи, и о обтоку и преображаню воде (51—53 и 57); о топлоти и о термометру; о ваздуху и о барометру (54 и 55); о светлости сунчаной и о дуги; о парной машини (56); о магнету, о грмљавини и о телеграфу (58—60). Све ово уз Читанку, а осим тога разговором учи се наука о унутрашности землѣ, о постанку коре земљине, о бреговима, изворима, рекама, о мору, о землѣтресу и о огњним брдима. (види Шк. Лист 1862 године стр. 387. „Створѣ землѣ.“)

Из земљописа учи се ово: Земля и нѣни делови (66); Европа (67); Европске државе (68); Жители Европе по народности и по вероисповеди (69); Аустриско Царство и овога делови, брегови, реке, земљиште, поднебје и народи у Аустр. царству по вери и народности (70). Кралѣвина Угарска са обзиром на државну управу на устав, народе и верозаконе, брегове, реке, и равнице, земљиште и земальске производе; средоточна жупанія Угарске, главне вароши и нѣихове знаменитости. Обширнѣ учи се о Бачкой, Банату, Срему, Славонїи, Хрватској, Далмацији, и о осталим пределима у којима Србски народ живи, како у Аустриском Царству, тако и на Балканском полуострову. Кратки Преглед осталих делова света: Азије, Африке, Америке и Аустралије. Све ово учи се на мапи уз казиванѣ учителѣво. Веће знатности и историчне цртице прибележе деца у свою земљописну бележницу.

На кругли земальској и на полугруговима уз читанѣ и разговор учи се о видокругу, о обртаню землѣ око себе и око сунца, о четири годишња времена, о ходењим, стояњим и репатим звездама; о математичним линијама и точкама на кругли земной; о месецу и нѣговим менама; о помраченю сунца и месеца. (уз Читанѣ из Читанке 61—66).

Почем четврто отделенѣ Читанке за IV. разред, у коме ће исторични предмети и биографије знатних Срба бити, још нис света угледало, то се овакови предмети у виду приповедака деца казую, а деца чувено запамте прибележе и потом приповедаю. Из историје учи се ово: О Србима и о Славенима у

общте. Прва седишта Србаля у Бойки и сеоба у ове южно пределе. Срби постаю Хришћани. Кирил и Методије просветители Славяна; Руси примаю св. крштенъ за време вел. княза Владимира. О великом жупану Властимиру, о кралѣвима пре Неманѣ нарочито о св. Владимиру и Войславу. — О Неманьи, св. Сави, Стефану Првовенчаном, Радославу и Владиславу. — О кралевима Урошу великом, Драгутину, Милутину и Стефану Дечанском. О Цару Душану Силном и нѣговом Сину Урошу. — О Кнезу Лазару, о пропасти Царства Србског и о високом Стевану, — О Србским Деспотима у Угарској, и о делима Сибињанина Јанка и Краля Матје. Пропаст на Муачу, и заслуге Србаля за пресветли дом Хабсбуршки под Фердинандом I. Обсада Сигета и Никола Зриньски. Сеоба Срба у ове землѣ под Патриархом Арсением Чарнојевићем, права и повластице Србског Народа у Угарској и у Хрватској, храброст Србаля под предвођенѣм подвойводе Јована Монастирлије. — Животописи Досития Обрадовића мудраца Србског, Архимандрита Јована Раића историка и Богослова, и Саве Текелије великог добротвора младежи србске. Црте из Историје ослобођеня Србије од Турака 1804 и 1815 године. Уз повторавањ оних народних песама што се уче у III. разреду, овде се уче и ове песме: Урош и Мрнячевићи; Цар Лазар и царица Милица; Марко Кралѣвић и Ђемо Брђанин; Марко кралѣвић и Бег Костаоин; Деоба Јакшића; Предраг и Ненад; Агованѣ.

На краю године читаю се предмети о радиности людској, при чему се дав ученицима појам о радњи и привреди, о поделеню послова међу людма, о занатима и фабрикама, о купованю и промени, о трговинама, и о трговачкој радњи; особито им се улива у срце любов к' трудолюбивости, и к' изученю раднѣ од које ће живити, и којом ће по времену себе и свое издржавати, а обштинству као полезни чланови служити. На овај део Читанке има се велика важност полагати, по томе, што ће већи део ученика из овог разреда на занате и на трговину одати се.

Заради разбистренија појмова о дужности човѣка као члана породице, и црквене и грађанске обштине, читаю се предмети под бр. 72 о друштву людском, чему се придодав још и упућенѣ на права, која сваки грађанин и уставной земљи овој ужива. — Напоследку понавља се у разговору наука о човечијем телу, о умерности и о чуваню здравља. (види у вел.

упутству Наука Гледаня лекция 25 и остало у Школ. Листу од прошлих година).

Како из стварних наука, тако и из осталих предмета што се уз Читанку ову уче, испитую се ученици сваке суботе катихетичким начином, и тако се непрестано наука ова понавља и утврђује. На испиту овим истим начином дознаје се у колико су ученици у знањима успели. (свршиће се.)

## Из природописа за прво писанѣ и читанѣ.

(Продуженје).

8. Мачка има оштре нокте, да може сигурније лов ухватити. Коњ има високе ноге, да може што већма трчати. Пас има оштар нос, да може лакше траг наћи. Коза ојари дваред на годину по двоје ярића. Штакори побду сваки дан дваред онолико буба, колико теже. Најлепше су тице: пауни, деглићи, сојке и зебе. Пливаће тице имаю међу прстима разапете кожице за пливанѣ. Барске тице имаю високе ноге, да могу блато гацати. Жишци имаю тврде риле, с којима зрно пробуше те пождеру. Биља имаю две врсте ране: Земну и ваздушну. Лист вуче рану из ваздуха, а корен из землѣ. Биља немогу бити без листа, као ни животиња без плућа. По годовима зна се сваком дрвету, колико је година старо. Од цвета буде плод, а у плоду приметне се семе. Пасуля има: белог, жутог, црвеног, тачкаша, прибранца, шећерца, пасулице. Купус је међу зельима најпитавији, па зато и најпретежнији. Зейтинска су биља: репац, кудеља, лан, мак, горушица, сунцокрет.

9. Ловачки су зверови: елен, срна, зец, дивокозе, язавац, лисица, вук. Глођаве су животињѣ: мишеви, пацови, зечеви, рчци, веверице. Голуб леже две, кокош три а гуска четир неделѣ дана. Кад се живина перуша неваља је клати ни ести. Тице, што велика крила имаю, могу брзо и дуго летити. Водене тице имаю густо и масно перѣ, да вода не пробие. Највеће су наше тице: лабуд, гем, дропля, љурак

и орлови. Животиня се личе куд хоће, а растиня остае где е. Найболѣ су траве за марву: овсик, томка, вика, граорлица и детелина. Зейтин се цеди од маслине, ора, лешњика, мака, букова жира. Фабричка су биля: броћ, руй, грозбоя, жутилова и вранилова трава. Свака растиня сиса из землѣ оно, што е коіой рана. Свако билѣ има свою рану, као и свака животиня свою.

10. Рибе имаю перая грудня, трбушна, репня и леђна, то су весла за пловенѣ. Бубе имаю на глави: риле, ил ждрела ил сиске, и бркове (пипке). Бркови су у буба пипци, с њима ципаю куда ће проћи. Стрвокоп е полезна бубица; сваку мртву животиньцу закопа, те смрад загуши. Маре су полезне бубице, ер силне вашице с листа потамане. Кокица е шкодљива бубица, ер начини воћу и расадима силну штету. Сви су жижци шкодливи, ал найвећма: житни, варивни, воћни и виноградски. Гагрица сила штете начини, кад се сува мяса докопа. Воденичар, найвећа водена буба, живе рибе уеда и многу осакати. Една кошница даде на 20 фунти меда и две воска. Свилена буба свлачи се четир пута, свако осам дана едаред. Кад паук на лепом времену итво мрежу плете, неће лепо време остати. Свако дрво има свой корен, дебло, гране, лист, цвет, плод и семе. Листова шака има лице и наличе, вр, дно и руб, и свою грађу. Свако дебло има свою кору, и под њом лику и белику и дрво и срце.

11. Свраке, чавке, косови и чворци науче као и папагани по неку реч говорити. Тице, што танке клюниће имаю ране се од буба, мува, гусеница, црва, зато су врло полезне. Нико нас од гусеница онако прилежно нетреби, као тице, зато их неваля плашити. Кртина поеде црва сваки дан триред онолико колико тежи. Жабе и змије завуку се под зиму у землю, па онде спаваю, док их пролеће не пробуди. Милови и рибе не легу своя яя, него оставе, да их сунце само излеже. Гундевалѣ су полезне бубице, ер растроше балегу, те смрад не окужи ваздух. Еленац е найвећа буба, и уме своим горњим вилицама, (роговима) яко уштинути. Кремница е мала мека бубица, што лети из траве као звезда сјае. Куцкало е малецна бубица, што стару покућну дрвенарию гризе и точи, и у том

као сат куцка. Свака бубица има главу, груди и трбу, и на груди оздо три пара нога, а озго пар два крила. Буба има на свакој познати бут, голен, стопу с прстима, као и друге животињѣ. Све бубе имаю исте уде, и опет е толико разлика, да их се на четрест илјада врсти знаде.

12. Промукао глас, заперѣна уста, кржаве очи, наострешена вуна, подвучен реп и тумаранѣ показуе бесна пса. Без светлости неможе се билѣ дићи, ма колко топлоте и влаги било. Кроз сису уѣе прашац у плодницу и тада се заметне семе. И биля имаю свое непријатељѣ: друга биля, која их загуше; бубе и друге животињѣ, које им огризу корен, струк, лист, цвет и семе. И биля имаю свое болести, које добию од непогоде или неударне неге и држанија. Сваки усев и расад извлочи из земљѣ оно, што му е рана, зато исто семе на истој земљи све лошии род рађа, ер е мањѣ ране за њега. Биля се немогу мицати да рану траже, него се мораю задовољити са оним, шта земля где стое има. На мрачном месту побледе растинѣ као и люди и увену, а што е светлије, то се веселије и лепше развја. Много се цвеће под вече затвори, да оне свое нежније уде од зиме заклони. Кореном се растиня за землю држи и на њега рану из земљѣ сиса. На краима корена има сисице као сунђери, кои рану из земљѣ вуку, ако е растопљива. Топлота и светлост и ваздух и влага учине, да бильно сема проклија нарасте и узре.

## Одговор учитеља

на друго писмо свога негдашњег ученика „Драгутина.“

### I.

Любови мое достойни Юноше,  
преображене душе!

Кад сам те из Пожуна у Фрушку гору, на премили наш састанак позвао; то сам с пуним увѣренѣм чинио, знајући да ћеш ми се сречно и брзо одазвати Сине! па се у том заиста, ни преварио нисам. Из нејаког дѣтинства твога јошт ми е позната готовост и послушност твоя према старима. Ја као њега

бивши учитель твой, истина сад више никаквог права над тобом немамъ, но любов она кою према мени гоиш, и приврженост она кою сваком приликом према мени указуєш, — опуномо-ћише ме на то.

Искрено сам те, чедо! позвао, но искрено си и ти позиву моје одазвао се. Нисам те дакле имао нужде искушавати и на пробу стављати, као што је небесни учитель и богочовѣк свога ученика Симона Петра, трикратним вопрошенјем дал га искрено любви на пробу стављао, па послѣ тек рекао му, да пасе духовно стадо овце и яганъце словесне пастве иѣгове (Лов. гл. 21. сх. 15—17).

Нисам сумњао чедо! ер сам увѣрен био, да ћеш са оном готовошћу и урдјем ту жертву од твоје стране принети, с којом је готовошћу Авраам возлюбљеног сина свога единородног Исака Богу на жертву принео, кога је у 100. години старости своје са својом супругом Саром, која је 90. година стара била, родио. (Быт. гл. 17. сх. 17. и гл. 21. сх. 1—7.).

Увѣрен сам сине! да си готов умних плодова твоих онаку искрену принети жертву, какву је Авел Богу искрено принео, па коју је од рођеног брата Каина главом платити морао (Бит. гл. 4. сх. 8.) о овом увѣрен боим се чедо! да се подобни Каин не нађе и морално убиство над нама неупотреби, ер брат брату найдубљѣ очи копа. А пословица каже: „Реци право, па гледай, те утеци.“

Брзоявни позив у престолницу нашу, јавно ми очитује, важност особе твоје. —

Кад си пут Фрушке горе предузео, што си радостним чувствима потрешен био, нечуди се ни мало, ер то је сасвим природним течајем текло. За нас веселије и радостније рађа се и сјда сунце у наши предѣли, него у страноме свѣту. Опоминјани дѣтинске обичаје наше, подмлађују нас, и доба дѣтинства нашег, у мислима нам повраћају. — Бранѣ Ивањског цвећа по разношарним и богатомирисним ливадама нашим, у нѣжном дѣтинству, почитовасмо за сушту светињу; у туђем пак свѣту сматрамо ово, као нѣке само обичаје, случајем уведене. Мили су нам она предѣли, у којима смо весело и радостно дѣтинство наше проводили па ма ови и пустиња да су, од страних предѣла, у којим смо само по потреби премѣштени, па баш да би ови Швајцарски ил Јерусалимски били. Нису сине! люди без узрока ону пословицу измислили: „Зеца тежи онамо, гди се окотио.“ Ово је преблаги Бог чрез майку природу людма уро-

дно; а скотовима и птицама такође чрез нагон природни (instinct) уліо. За примѣр да узмемо само нѣке птице, као што су ласте, роде и ждралови, кои због ладноће велике немогу овдѣ код нас зиму да проводе, но у топлие предѣле одлећу, ал како пролеће заслави, к нама се опет повраћаю, и на стара гнѣзда своя настанюю. Слѣдујући примѣр душо! служйће ти за довољни доказ истине ове: У Польской ухвати нѣтко роду па іой привеже о врат цедулю, на којой є написано било: „*Naesciconia ex Polonia.*“ (Ова є рода из Польске). У Египту ухвати нѣтко ту исту роду, скине іой цедулю с врата, и прочитавши шта є на нѣой написано било, на другој цедуљи, кою є поред прстена заєдно роди о врат привѣсїо, напише: „*Siconiae Polonis redeunt cum donis.*“ (Роде се Поляцима, враћаю са даровима). У пролѣће дакле иста се рода у Польску на своє гнѣздо поврати. Ово є доказ био, да свака птица своє гнѣздо тражи, єр є на нѣму яча.

Да те є вѣст, кою си из уста преподобног старца чуо о моме напрасном из манастира одлазку опечалила, о том ни мало несумњам. А и хитню, с којом си журио се застати ме на мѣсту, у коме ћу у пароброд сѣсти, почувствовати могу. Ал ипак за обадвоицу сине! највећи ударац бияше, кад смо при првом погледу, єдан од другог у разстоянїю од 50. хвати одстояли, а за тим за тили час, обратном погледу, — обратно изчезли.

Гледао сам сине! како си честократно са обале Савске тужно полазио, и послѣ се опет натраг повраћао, пратећи очима у напред пловећи пароброд, и густе са поднебесни облаци рукујући се и споивајући модри дим гледао, докле си га год догледати могао. А и сам нисам се са крова бродског одмицао, докле сам год златну ябуку и частни крет на торню православне цркве догледати могао, у живом уображеню чувствујући, тебе у њима гледати.

Давно желѣни наш састанак, осуетисе напрасним растанком. Тужно чувство у оном печалном тренутку, подсѣти ме на оно жалостно позориє, кад є „Овидїй Назон“ на заповѣст Августа Кесара Рим оставити и у заточенїє отићи морао, како се са своима послѣдню ноћ пола безчувствен опраштао. Да се дакле овдѣ са нѣговим собственим и послужим рѣчма: „*Non aliter stupui, quam qui Jovis ignibus ictus, vivit et est vitae nescius ipse suae.*“ (Не иначе био єсам, как' громом кос-

нѣни, кои живи, но живот му бива нечувствени. Превод А. Мразовића).

Дошавши на мѣсто новог опредѣленя мога, дужан сам ти био, одма писмено долазак мой обзнанити; но двоуміо сам Драгутине! на кою страну писмо да одправим. Па зато сам на твой лист жельно очекивао.

Душо! нис могла Ана майка младога Товіе изилазећи сваки дан на пут коим е Товія отишао, па изгледајући га да іой се истим путем од оних страна поврати, нестрпљивія бити, него што сам я био, изчекивајући сваки дан од наших страна пошту, да ми твой премили лист донесе; нит е већу радост почувствовати могла, кад іой е Ангел Рафаил Товію са младом невѣстом и заручницом, као већ вѣнчаном супругом довео, него што сам я весело потрешен био, кад сам се са добитом твога премилог ми писма усрећіо.

Из нѣга сам разумѣо чедо! да за кратко врѣме путовањ по Фрушкой гори предузети намѣраваш. То ти подпуно одобравам. Бављѣњ твоє у манастиру Раваници врло ми е повольно. Пѣніе и правило црковно тамо ћеш точно извикнути. Тамо е іошт само єдан семеняк међу Настоятели Фрушкогорски заостао из спасоносног врта богоугодног митрополита великог „Стратимировића.“

Што на будилник отца Киприана јутром весело и радостно из ноћне постелѣ као єлен скачеш и у храм божіи на молитву идеш, то само дужност христіанску испуњаваш. Свети Апостол учи нас: „Ако єдемо, ако пиємо, или ако ма шта друго чинимо, све у славу божію треба да чинимо.“ Но и ово е сине! у тебе єдна христіанска добродѣтель, коя свакојко похвалу заслужує. Многи од другова твоих, не само да цркву рѣдко посѣштаваю, но ни светим тѣлом и крвљу Спасителѣвом можда у 10. година єданпут се непричешћую!!! Овакови грѣшници одтуђили су се од лица божіег, и Антихристим е руку задруге пружіо.

Видовска ноћ у манастиру Раваници, у којој те е умно небесна свѣтлост обасяла, и у коме си у уображенію почуо Спасителѣв глас: „Прими дух свет!“ предсказує знатну епоху у животу твоєм; єр сретна та мисао, коя ти на ум паде, да у духовну Академию идеш, удвори ће те у свету обитель просвѣте, гдѣ ћеш науке богословске точно извикнувши по сретном натраг повратку, за цѣло на Богословію, свештенство обоєга чина, а чрез исто и на народ наш у моралној просвѣти назад заоставши, яче и силніє дѣйствовати моћи. Не

закасни дакле, драги любимче мой! духовной власти због благослова, а грађанской власти због допуштена и путног листа пријавити се. Идеа та, код тебе е сине! пород еднога тренутка. Исто е тако случај и „Мартина Лутера“ на то навео, да се чину свештеничком посвети. Велики овај Реформатор, који е послѣ мач са обе стране оштри својој майки цркви, која га е у нѣдра своя примила, у срце урјуо, и утробу майчину до края крваво разпорјуо, изиђе у едан лѣтни дан са своим нѣким младим другом и пријателѣм, у пријатној шетњи изван града свѣжим воздухом прохладити се. На едан мах облачак се навуче, који нечаяно кресне, муња сине, гром рикне, а друг поред нѣга ходећи стрмоглавце паднув — иедвижим остаде. Ово е сине! провиђенѣм великог Саваота догодило се, па и света намѣра твоя, нѣ без волѣ божіе.

Сине! ја у твојој благонадеждној особи сматрам преустроителя православног учена свете наше богоспасавајуће цркве; ал не онаковог, какав е био „Лутер, Меланхтон, Калвин и Цвингли.“ Већ од тебе се надам, да ћеш у нашем овдѣ православию замѣнути руске светописце: „Петра Могилу, Теофана Прокоповића, Димитрија Ростовског“ и све новіе у данашнѣ доба књижевне Апостоле, па да се са тим достојан покажеш оне любви и милости, коју ти Господ на том сретном путу пружати обећава.

Сине! сам си себи помоћу Господа пут изабрао, коим ходећи и живот по примѣру нѣговом проводиши, желѣну ћеш цѣл брзо и лако постигнути. Али само добро пази, да ако би боля светских и тѣлесних страсти завладала тобом и почела те одвраћати од постигнућа те високе цѣли, коју си постићи устреміо се; онда моли Господа, да те Господ у вѣри укрѣпи. Ер молитва вѣре, као што св. Апостол Јаков каже: „спасава болуюћег, и подиже нѣга Господ, па ако е и сагрѣшию опраштаму Господ.“ Изцѣлѣн смиравай се сине! живот Нѣгов пред очима имајући. Постоян буди и све до края издржи, ер Спаситель каже: „Кой до конца претрпи, тай ће спасен бити.“ (Мат. гл. 10. сх. 22.)

Што се питаня твога тиче; Кой се предмети у Богословіяма Ерархіе наши предаю, и кой се од нѣих на најнижем степену савршенства налазе? Одма ћу ти одговор написати и првом поштом одправити. Сад ме врѣме на дужност позива. С Богом! па здрав буди и добре волѣ, негдашнѣм учителю твојоме.

У мѣсту новог опредѣленя на св. Майку Ангелину 1866.

## Предплатници Школскога Листа.

„Правимъ подоклетъ похвала.“

Св. Писмо.

І. У Б А Ч К О Й.

(Продуженѣ.)

Србобран. Скупитељи Јов. Настић и Павао Дамяновић учитељи. Предплатили: Г. Аврам Ђорђевић наместник 4 фор; Павао Петровић парох 4 фор; Косма Миловић свештеник 4 фор; Јован плем. Николић бележник 2 фор. Нестор плем. Миковић уч. 4 фор. Геден Дунђерски економ 2 фор. Петар Дунђерски екон. 2 фор. Стеван Сакачев екон. 3 фор. Исак Везилић екон. 3 фор; Тодор Радишић ковач 1 фор. 50 кр. Косма Севкић екон. 2 фор; Сава Бачић екон. 2 фор; Михаил Пандовић трговац 4 фор; Јов. Попић чизмар 4 фор. І. Настић уч. и скупитељ 1 фр; 50 кр. П. Дамяновић уч. и скупитељ 4 фор; Павао Михайловић учитељ 2 фор; Славна Обштина Србобранска 4 фор; Срб. Школа у Турји 4 фор; Г. Петар Чолић наместник и окружни шк. надзиратељ у Турји 2 фор. П. Сентомашки уч. Сивачки 2 фор.

Србски Бечей. Скупитељ: Г.Г. Ђорђе Глибоньски учитељ. Предплатници: Г.Г. Алексе. Бастић протопресвитер 3 фор; Самуил Бранковић парох 3 фор; Алекса Јосић парох 3 фор. Ст. Болманац ђакон 3 фор; Ђорђе Петровић учитељ 3 фор; Михаил Деяновић учитељ 3 фор; Тадия Елчић местни начелник 3 фор; Ст. Попадић школ. старатељ 3 фор. Јов. Сомборски зидар 1 фор; Срб. Школа 3 фор; Ђорђе Вуић писар 4 фор. Ђорђе Глибоньски за два екземплара овогодишња 7 фор; Пая Байшански ученик 4 фор; Ђорђе Станишић ученик 2 фор. Г. Г. Симеон Майнски свештеник у Петровом селу. 4 фор; Т. Слепчевић учитељ у Петровом Селу 2 фор; г. Коста Живковић учитељ у Феудварцу 4 фор; Г.Г. Максим Папић прота у Жабљу 4 фор; Сава Поповић уч. у Жабљу 4 фор; Г.Г. Кирић Отић парох у Чуругу 4 фор; Милан Јовановић учитељ у Чуругу 4 фор; Срб. Школа у Госпођинци 5 фор; г. Ст. Јанковић уч. у Ђурђеви 4 фор. Г.Г. Мих. Крестић трг. у Тителю 2 фор. Теод. пл. Мирилов. учит. у Тителю 4 фор; Г. Исидор Коларовић арихмандрит у Ковиљу 4 фор; г. Илија Марковић уч. у Мошорину 2 фор; Сава Станковић уч. Стапарски 3 фор.

Суботица скупитељ Ђорђе Гойковић учитељ. Предплатници: Г.Г. Исак Лудачић наместник и шк. управител 4 фор; Ефта Арадски ад. и шк. старатељ 4 фор; † Аврам Матић сенатор за девојчку школу у Суботици 2 фор; Божидар Вуић поштар 4 фор; Срб. Читаоница 4 фор; Никола Коньовић уч. 4 фор. Ђорђе Лудачић уч. 4 фор; Ђорђе Гойковић уч. и скупитељ 4 фор.

Ада. Г.Г. Јов. Павловић парох 2 фор; Светозар Вуић адв. 4 фор; Драгути Дадић учитељ 4 фор; Ник. Кирић учитељ 3 фор;

Моол. Скупитељ: Г. Милош Ђурчић учитељ, Предплатници: Г.Г. Ст. Матић шк. старатељ 4 фор; Урош Ненић пар. и директор 1 фор; Божа пл. Каракашевић кнез. 2 фор; Ал. Стаић уч. 4 фор; Милош Ђурчић уч. и скупитељ 3 фор; Ал. Докић уч. 4 фор; Ал. Чичовачки уч. 4 фор.

Сента. Скупитељ г. Јован Вуић учитељ. Предплатили: Г.Г. Коста Живановић адвокат и Шк. старатељ 4 фор; Трива Влашић ђакон

и учитељ 2 фор; Јов. Вуић учитељ 3 фор; Школска Библиотека 4 фор; Обштина села Тиса Симиклуша у Банату за своју Школу 4 фор;

Сегедни. Скупитељ г. Тома Јаникијевић учитељ: предплатници: Г.Г. Михаил Лефтер школ. старатељ 2 фор; Јов. Сремац вел. бележник 2 фор; Т. Јаникијевић уч. и скуп. 2 фор.

**НАЗНАЧАЈ ЖЕНСКИЊЕ** по светој Божијој речи. Ђдва ће ко побијати ту мисао, да се на дела чевечанства, и добра и зла, огроман уплив налази у рукама женскиње. Творцу није угодно било даровати јој власти, која подчињава слабог сиљному, која принуђује, но за то јој је даровао уплив, који покорави и сиљнога слабому, тако да сиљни и не примећује тога и подчињава се слабому, не осећајући да му се стешњује слобода. Доказа на то има и у историји. Ко не зна, како положај жењскине сиљно разликује варварски народ од изображених, старе векове од средњих, средње од најновијих? Ко незна, колико огроман уплив многоженство и једноженство имају на нрави и судбе народне? Посредством женске унео је согона погибао у безгрешни род людски; посредством исте женскиње јавио се Спаситељ свету. И т. д.

Уплив је женскиње велики. Но уплив женскиње добротворан је само онда, кад јој се сав живот подура с назначејем њезиним.

А какав је назначај женскиње? И како се врши тај назначај?

Какав је назначај женскиње, шта је т. ј. женскиња и задатак јој, на што ју је Бог саздао, — како се врши назначај женскиње, како женскиња, кћи будући, или девојка, или супруга, или мати, живот свој проводи по Божијој вољи — то је, по светој Божијој речи, точно назначио Руски православни свештеник, ч. г. Д. Соколов, у својој књизи „Назначеніе женщины по ученію слова Божія.“

Ја сам, многопоштовани читатељи и многоцењене читатељице, ту Руску књигу по женски пол врло важну, посрбио — и ето овим јављам вам, да сам је намерио издати на свет.

У име праве просвете хришћанске, љубазна браћо и миле сестре, позивљем вас најучтивје, да ми предплатом помогнете испунити намеру.

Књига ће бити врло лепо штампана. Цена јој је 50 крајцара. С концем текуће године биће готова. Претплаћиваће се до празника Ваведенија о. г. Претплата се франко шаље потписаному. — Скупитељу или скупитељици претплатника даћу једанајту књигу за труд. Књижарима ћу уступити на 35 књига 5 екземплара. У своје време наруџбину ћу о своме трошку послати свакому.

Још једно. Половину чистога дохотка даћу на какву лепу народну цел. А на коју? То нека реши већина претплатника и претплатница. Ја најучтивје умољавам свакога многоштованог претплатника и сваку многоцењену претплатницу, да ми кажу своју вољу у томе.

У Кларији (per Temesvar et Hatzfeld), 17. окг. 1866.

БОГДАН КУЗМАНОВИЋ парох.

---

Издав и уређує Никола Ђ. Вукићевић.

---

Брзотиском Андриє Вагнера и друга.